

125 YTTRANDEN VID LANTDAGEN 27.IV 1877

Protokoll fördt hos Finlands ridderskap och adel

Herr *Snellman*: De herrars åsigt, hvilka finna det vara rätt- och omtänksamt, att bankvinsten icke helt och hållet fräntages banken, ber jag att få för min del biträda. Jag vill dock icke nu inlåta mig i något yttrande, rörande det belopp, som banken borde få behålla. Men jag är fast öfvertygad, att det icke skadar något land att hafva en sparkassa för den onda dagen, och jag anser det blifva ett dåligt prejudikat, om nu denna vinst, då den första gången kommer i fråga, helt och hållet skulle fräntagas banken. Banken har rättighet att nedläggga de besparade medlen uti utländska säkra obligationer, som gifva tillräcklig ränta, och ständerna skola i nödens stund återfinna dessa medel. 10

Men jag har mig ålagd en pligt, hvars fullgörande jag hvarken eller kan undandraga mig, och anhåller blott på det vördsammaste om det höglofliga ståndets öfverseende med, att jag väcker en ny fråga. Det är af höglofliga Ridderskapet och Adeln sedan senaste lantdag känt, att Finlands hypoteksförening har ett lån i Finlands bank. Frågan var vid senaste landtdag före. Det torde också vara känt nog, att Finlands hypoteksförenings ställning icke är glädjande i följd endast och allenast af att dess verksamhet öppnades under de svåra missväxtåren. Det finnes väl hopp om, att denna ställning skall i en aflägsen framtid kunna upphjelpas, men huruvida detta kan ske, beror derpå att under mellantiden icke återigen några pröfningar genom allmänna landsolyckor må förekomma, hvilka hypoteksföreningen icke förmår motså. Jag anhåller ödmjukast att få uppläsa följande skrift, som innehåller mitt vördsamma yrkande: 20

Sedan Finlands Hypoteksförening år 1860 hos Hans Kejsersliga Majestät ansökt att en viss summa emot låg ränta och längre förfallotid eller utan återbetalningsskyldighet kunde till Föreningen öfverlemnas såsom understöd och bidrag till organisationens och förvaltningskostnadens bestridande under de första åren, fann Hans Majestät för godt, att nådigst bevilja Föreningen ett lån ur Finska Bankens primitiva fond af 600 000 mark, att lyftas i tio år med 60 000 mark årligen mot skyldighet att inom tio år återbetala hvarje lyftad post, och skulle Föreningen under fem år från den dag första länserien lyftades åtnjuta räntefrihet å lånet, men derefter å det lyftade beloppet äfven å senare erhållna serier erlägga 4 procents ränta. 30

Tyvärre sammantråffade början af Föreningens verksamhet med de svåra missväxter, hvilka från 1862 till 1867 hemsökte landet. Följden deraf var, att en stor del delegare och låntagare i Föreningen blefvo urståndsatta att erlägga föreskrifven ränta å lånen; och då till följd häraf lånen måste utsökas, blefvo de för dem intecknade lägenheterna exekutivt försålda. Emedan härvid för desamma bjöds endast en ringa penning, men oftats alls inga anbud gjordes, tvangs Föreningen att inropa dem, så att Föreningen af sådan orsak efterhand innehaft öfver 800 större och mindre jordegendomar spridda öfver hela landet, men förnämligast i de fyra nordliga länen. 40

Endast småningom har det lyckats Föreningen att åter försälja dessa lägenheter. Likväl återstår ännu 175 sådana i Föreningens värjo. Det inses lätt, hvilka svårigheter det mött att ordna något slag förvaltning af lägenheterna, isynnerhet som de vanligast tillföllo Föreningen ytterst vanhäfdade, ofta nog i fullständigt ödesmål. Förlust har derföre tillskyndats Föreningen på denna förvaltning. Men en vida större förlust har Föreningen lidit derigenom, att de på lägenheterna utgifna 50

lånen icke gifvit någon ränta och dertill äfven ränta på dessa räntor, som för amorterande af Föreningens upptagna lån måste kunna påräknas å hvarje förfallen halfårs ränta, gått förlorade. Ty när lägenheterna kunna åter säljas, hafva ränteresterna så betydligt ökat Föreningens i dem inestående fordran, att köpeskillingen endast undantagsvis betäckt utestående kapital och dem enkla upplupna räntan. På lånen å de återstående lägenheterna utestå numera 10 till 12 års ränterester, således 60 till 70 procent af det ursprungliga lånekapitalet.

10 Det var under sådana förhållanden Hypoteksföreningen vände sig till Bankutskottet vid landtdagen 1872 med anhållan om lindring i återbetalningsvilkoren för sagda ur primitiva fonden erhållna lån. Men Ständerna upptogo icke önsknigen, utan öfverlemnade åt Ständernas Fullmäktige i Finlands Bank pröfningen af densamma. Bankfullmäktige hafva också med anledning häraf beviljat anstånd med lånets inbetalning på ytterligare tio år för hvarje lyftad post å 60 000 mark, så att den första posten nu förfaller till inbetalning den 29 November 1880.

20 Det torde icke kunna förutsättas att Bankfullmäktige någonsin skola taga på sitt ansvar att bevilja lindrigare återbetalningsvilkor, än mindre att alldeles afskrifva ett så betydligt lån. Men då nu frågan om bankvinstens användande, föreligger Ständerna torde intet hindra att till pröfning upptaga, huruvida icke någon del af denna vinst kunde användas till understöd för Finlands Hypoteksförening i form af afskrifning på dess ifrågavarande lån.

Såsom ytterligare motiv härför må erinras, att lånet är Föreningen gifvet af Kejsarlig nåd, oberoende af alla stadganden i Bankens reglemente, samt derföre icke kan betraktas såsom vanliga af Banken utgifna lån, men att i följd af Bankens öfverlemnande åt Ständerna, 30 utvägen för Hypoteksföreningen att vända sig till Hans Majestät såsom lånets gifvare är afskuren, hvarföre äfven Ständerna i fråga om detta lån träd i Hans Majestäts stad och ställe.

Om nu också Föreningen såsom sådan i följd af ofvan anförda orsaker lidit stora förluster, torde dock obestriddigt vara att, då Föreningen åren 1862–1867 till 2 275 låntagare utlånade 18 979 850 mark, landet i dess helhet häraf hade icke ringa gagn.

40 Statsverket undgick att i jordaböckerna såsom skattevrak anteckna icke blott en stor del af de 800 lägenheter, för hvilka Föreningen fått erlægga krono- och kommunala utskylder, utan säkert hundratal andra, hvilkas bebyggare uppehållits genom de erhållna lånen. Äfven Finlands Bank bevarade på en tid, då den eljest förlorade miljoner, ett icke obetydligt lånekapital som var in-tecknad i de lägenheter, Föreningen nödgades öfvertaga, och för hvilka banken nu erhålligt likvid till sista penni. Åt oräknade skuldsatte jordegare, hvilkas kreditorer den hårda tiden skulle nödgat att låta sälja gäldenärens egendom, bevarades genom Föreningens mellankomst hus och hem för bättre dagar. Och de i landet spridda miljonerna räddade utan tvifvel tiotusental af dess innevånare från hungersnöd, pest och död.

50 Icke heller borde det tagas föreningen till lust, att densamme i landet uppsamlat och i utlandet upplånat medel för att utan egen vinning utlånas i tider af nöd och betryck, tvärtemot förfarandet i alla långifvande banker. Och då föreningen fortfarande är förpligtad att mot stadgad säkerhet åt jordbrukare utgifva sådana lån, torde det icke med rättvisa kunna påstås, att den såsom ett enskildt bolag icke vore förtjent af något statsmakternas understöd.

Härefter tillade herr *Snellman*:

Jag vill icke i ämnet göra något speciellare förslag, utan anhållr blott ödmjukt, att Ridderskapet och Adeln måtte tillåta, att denna fråga speciellt hänskjutes till Bankuskottets yttrande, och att då Bankuskottet afgifvit sitt betänkande, frågan remitteras till Statsuskottet. Jag tror nemligen det blir nödvändigt att höra Bankuskottet, i händelse Ridderskapet och Adeln skulle hafva den stora välviljan att tillåta en sådan remiss. Jag får dock till upplysning tillägga, att hypoteksföreningen erlagt ränta för lånet till belopp af 232 800 mark. Skulle t. ex. dessa räntemedel räknas såsom afbetalning på kapitalet, så skulle derå återstå att betala omkring 368 000 mark. Om nu denna betalning kunde efterskänkas med hypoteksföreningen uttryckligen ålagd förbindelse, skänkas med hypoteksföreningen någonsin sättes i stånd att betala, föreningen icke är befriad ifrån denna skyldighet, eller om det också blott kunde tillåtas föreningen att äfven framdeles hålla lånet räntefritt och erlägga derå fyra procent eller 24 000 mark årlig afbetalning och sålunda efterhand döda lånet, så vore detta för föreningen en mycket värderik hjälp.

10

20

126 GRUNDLAGSKONFLIKTEN I DANMARK.

Morgonbladet n:o 99, 1.V 1877

Medan ett vidtutseende krig håller på att uppflamma i Orienten, har man icke tid att egna sin uppmärksamhet åt en kamp i mindre skala och af annan art, som dock förtjenar den största uppmärksamhet från vår sida, – vi mena den konstitutionella konflikten i Danmark.

Som bekant har denna konflikt numera drifvits till en punkt, der man måste erkänna, att faran för de allvarligaste förvecklingar ligger för handen. Konungen har, på grund af en »allra underdånigaste hemställan» af sin ministèr Estrup, antagit en *provisorisk finanslag*, sedan ministèrens förslag till sådan icke vunnit folketingets bifall. Det kan icke vara tvifvelaktigt, att här ett konstitutionsbrott blifvit begånget. Hvem har begått det? Konungen, på ministèrens inrådan och med landstingets och högerns bifall, svarar venster-majoriteten i folketinget; nej, just venstern sjelf har först öfverträdt grundlagen, höres det från motsatt håll, såvida den vill drifva igenom folketingets vilja emot både lagtinget och konungen.

30

Danmark har en grundlag af den mest rationella beskaffenhet, uppgjord i tiden af ett nationalliberalt parti. Der finnes konstitutionalismens tre magter: konung, öfre kammare och undre, eller, som de här heta, landsting och folketing. Konungen väljer sjelf sina rådgifvare, men dessa kunna ej regera utan representationens understöd; och representationens understöd skall väl gifvas genom skattebevillningen, såsom den konstitutionella principen är.

40

Som bekant hörer det ock till den allmänna konstitutionella teorin, att den andra eller deputerade kammaren skall representera den egentliga folkviljan och hufvudsakligen hålla hand om börsen, den första kammaren deremot vara en slags konservativ motvigt mot alltför hastiga omsvägningar i samma folkvilja. På detta sätt skall en hellosam jemvigt åstadkommas.

50

Men oakadt allt detta har det dock i Danmark kommit till en konflikt. Folketinget har beslutit att bli af med den nuvarande ministèren Estrup, likasom den kämpat mot flere ministèrer förut,